

Список використаних джерел

1. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовт. 2014 р. № 1706-VII.
2. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році : аналіт. доп. до Щоріч. Послання Президента України до Верховної Ради України. – Київ : НІСД, 2015. 684 с.
3. Про внутрішнє та зовнішнє становище України у сфері національної безпеки : аналіт. доп. Нац. інту стратег. дослідж. до позачерг. Послання Президента України до Верхов. Ради України. Київ : НІСД, 2014. 148 с.
4. Політика інтеграції українського суспільства в контексті викликів та загроз подій на Донбасі : нац. доп. / НАН України, 16 берез. 2016 р.
5. Міністерство соціальної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mlsp.gov.ua>

Покотило Р. С.,

студент II курсу магістратури, гр. МСРп-191

Науковий керівник – Кривоконь Н. І., д-р психол. наук, професор

Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

КСЕНОФОБИЯ ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ: ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ Й ТЛУМАЧЕННЯ

Поняття ксенофобії походить від грецьких слів: «xenos» – чужі, сторонні і «phobos» – страх. Найчастіше воно розглядається у двох основних значеннях: 1) нав'язливий страх перед незнайомими людьми, острах чужих; 2) ворожість, нетерпимість, ненависть та презирство до осіб іншої віри, культури, національності, до іноземців, представників інших регіонів, а також до чогось незнайомого, чужого, непритаманного [4].

Останнім часом у вітчизняному соціальному та соціально-політичному дискурсі усе частіше аналізуються проблеми, що пов'язані із ксенофобними настроями. Варто відмітити, що на разі тенденції щодо зниження толерантного ставлення до представників різних етнічних, демографічних, культурно-історичних груп людей у різних країнах набувають усе сильнішого звучання, що і пояснює актуальність обраної тематики. В даній публікації маємо на меті стисло висвітлити основні підходи до визначення ключових понять, що характеризують ксенофобію як соціальне явище.

Проблеми ксенофобії, толерантності, етнофобії та расової дискримінації у сучасному світі стали предметом дослідження низки науковців. Зокрема, у своїх роботах даної тематики торкалися: А. Кельберг, І. Кон, Ю. Кохан, Ю. Левенець, В. Остроухов, Н. Паніна, В. Петрик, М. Присяжнюк, О. Сав'юк, Ю. Шаповал та інші.

У цілому, як зазначають автори, ксенофобія – це складний, комплексний, багаторівневий феномен, в основі якого лежать психологічні, соціально-політичні, економічні, демографічні та культурно-історичні чинники. Тому, її можна аналізувати з позицій різних наук: психології, політології, історії, філософії, соціології. Вивченню ксенофобії як соціально-

психологічного явища до недавніх пір була присвячена лише обмежена кількість спеціальних досліджень.

А. Кельберг дає визначення ксенофобії, як «упредметненої, матеріалізованої, забезпеченої ідеологічною концепцією ілюзії чужого та незнайомого, при усвідомленій безпорадності перед ним, коли з'являється той самий фантастичний страх, що звільняє від усякої відповідальності за напрям думок, а в крайніх екстремальних станах – і за спосіб дій» [5].

Інші автори вважають, що ксенофобія – це негативне, емоційно насичене, ірраціональне за своєю природою (але таке, що прикривається псевдо раціональним обґрунтуванням) ставлення суб'єкту до певних людських спільнот та їх окремих представників – «чужинців», «інших», «не наших». Вона виявляється у відповідних соціальних установках суб'єкту, забобонах і упередженнях, соціальних стереотипах, а також у світогляді людей в цілому [6]. Ксенофобії притаманні три основні страхи (фобії): 1) расові та етнічні фобії (етнофобії); 2) релігійні фобії; 3) фобії щодо груп, що відрізняються за культурними, матеріальними чи фізичними ознаками.

Етнофобія є різновидом ксенофобії як загального явища та виступає у вигляді не толерантного ставлення до представників інших соціальних груп за расовою або етнічною ознакою.

Одним із найбільш поширених різновидів ксенофобії є расизм та расова дискримінація. Стаття 1 Конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (далі - КЛДР) визначає расову дискримінацію як: «...будь-яке розрізнення, виняток, обмеження чи перевагу, засновані на ознаках раси, кольору шкіри, родового, національного чи етнічного походження, метою або наслідком яких є знищення або применшення визнання, використання чи здійснення на рівних засадах прав людини та основних свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній чи будь-якій іншій галузі суспільного життя» [7].

Європейська комісія проти расизму та нетерпимості (ЄКРН) визнає дві окремі форми расової дискримінації – пряму та опосередковану. Пряма дискримінація може виражатися у вигляді тексту закону або інструкції, наприклад, закону, що забороняє використання мови національної меншини, або правил, які не дозволяють представникам інших расових груп, наприклад, користуватися автобусом. Опосередкована дискримінація не спрямована відкрито проти певної групи, але має дискримінаційний ефект щодо неї. У загальній рекомендації № 14 КЛРД пояснює, що: «Намагаючись визначити, чи має якась дія ефект, що суперечить Конвенції, необхідно подивитися, чи ставить ця дія осіб однієї расової, національної чи етнічної належності в гіршу ситуацію порівняно з іншими особами».

Дуже важливою категорією в контексті вивчення проблеми ксенофобії виступає категорія толерантності. Толерантність визначається як «цінність та соціальна норма громадянського суспільства, що проявляється в праві бути різними для всіх індивідів; забезпеченні стійкої гармонії між різними конфесіями, етнічними та іншими соціальними групами; готовності до розуміння та співробітництва з людьми, що розрізняються за зовнішністю, мовою, переконаннями, звичаями та віруваннями»[3].

Таким чином, окреслені нами поняття змістовно розкривають проблему

ксенофобії. Вивченню особливостей ксенофобних проявів в молодіжному українському середовищі будуть присвячені наші подальші дослідження.

Список використаних джерел

1. <http://www.xenodocuments.org.ua/article/356>
2. Паніна Н. В. Фактори національної ідентичності, толерантності, ксенофобії, та антисемітизму в сучасній Україні. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2005. № 4. С.26 – 45. Бібліогр. : 12 назв.- рос.
3. Проблеми толерантності міжетнічних та міжрелігійних відносин: Довідково-методичні матеріали. 2005. Тамбов, С. 100.
4. Короткий словник сучасних понять та термінів. ; під ред. .В. Макаренко. 1995. М. С. 217
5. Кельберг А. А. Ксенофобія як соціально-психологічний феномен. *Вісник СПбГУ*. 1996. Сер. 6. Вип. 2 (№ 13). С. 49.
6. Кроз М. В., Ратінова Н. А. Соціально-психологічні та правові аспекти ксенофобії. 2005. Москва. С. 40.
7. <http://www.xenodocuments.org.ua/article/356>

Попова В. В.,

студентка ІІ курсу магістратури, гр. ЗМСРп-191

Науковий керівник – Герасименко О. В., канд. іст. наук, доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ У ПСИХОЛОГІЇ

Ефективність підготовки фахівця зумовлюється насамперед психологічною готовністю особистості до обраної спеціальності. Вибір професії – це певний етап у становленні «Я-професійного» особистості, основа самоствердження людини в суспільстві, одне з головних рішень в житті кожного. Проблема професійного розвитку є однією з провідних для ряду суспільних наук, таких як філософія, психологія, соціологія та педагогіка, кожна з яких залежно від спектру власних теоретичних і прикладних завдань бере участь у її вирішенні.

Професійну спрямованість протягом останніх років досліджували достатньо психологів і педагогів: О. А. Андреева, Т. Д. Дубровицька, В. П. Потіха, А. Г. Губайдулліна, Г. А. Шищенко, Г. С. Костюк, С. В. Яремчук, Й. А. Шамес, О. І. Москалюк та інші. Але складність цієї проблеми обумовлена відсутністю єдиного погляду на розуміння сутності професійної спрямованості [1, с. 15].

Проблема професійної спрямованості особливо гостро стосується підготовки фахівців для системи корекційної освіти, яка з роками зазнає суттєвих змін у напрямку гуманітаризації та гуманізації з метою всебічного гармонійного розвитку особистості дітей з вадами психофізичного розвитку, сприяння їх повноцінній соціальній адаптації та інтеграції їх у суспільство шляхом впровадження системи інклюзивного навчання. М.К. Шермет зазначила, що одними з характерних ознак системи спеціальної освіти нового